

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Štev. 29

Ptuj, 24. julija 1921

III. letnik

Javen shod

demokratske stranke

se vrši v nedeljo, dne 31. julija ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani „Društvenega doma.“

Vabimo vse sloje naroda, posebno tudi kmečke posestnike, da se tega poučnega in zanimivega shoda sigurno udeležijo.

Govori minister dr. Kukovec in drugi govorniki.

Dne 31. julija vsi na shod!

Manifest dem. stranke.

(Nadaljevanje in konec.)

Za jugoslovansko demokracijo se sedaj odpira polje novega dela in novih uspehov. Ustava je položila samo široko osnovo. Na njej je sedaj treba dosledno in vestno nadaljevati demokratsko službo za narod. Demokratska stranka bo tudi znanprej najodločnejše in najiskreneje branila in gradila državo in narodno edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev in zastopala polno politično in versko ravnopravnost vseh državljanov naše velike in močne domovine. Prva naloga dobre demokratske politike je, razvijati narodno moč do viška ter omogočiti pristop k družabnim dobrotam tudi najmanjšim in najslabotnejšim. Narod naj se razvija z delom in prosveto. Vsa deca v šolo, vsi odrasli na delo!

Demokracija obsoja in preganja demagogijo, ki seje nezaupanje med kmetom in ostalo družbo. Vsi delavci so bratje in imajo pravico do spoštovanja in zaščite, kmet kakor mestni, fizični kakor umstveni. Navezani smo drug na drugega. Mesto ne more živeti brez sela, a selu bi bilo mučno brez mesta. Meščan in seljak sta koristna drug drugemu. Kdor pa ju hujska drugega na drugega, hoče, da živi na račun tega spora. Demokracija je iskrena napram kmetu zato, ker je on najstarejši v veliki narodni rodbini. Mi nismo imeli kmetkega zakonodajstva zato, ker nismo imeli prave demokracije.

Demokratska stranka prevzema v svoj program kmetko zakonodajstvo in ona ga bo tudi izvedla. Izpolnjeni obeti o ustavi in o povrnitvi vojne škode so za to dokaz in jamstvo.

V izvrševanju svojega programa pa bo imela Demokratska stranka samo potem dovolj uspeha, ako se bo mogla naslanjati na zavedno in dobro organizacijo in mnogobrojno demokratsko vojsko v narodu. Tudi najjačje trdnjave ne koristijo mnogo, ako jih ne branijo hrabre in organizirane čete. Tudi najboljša ustava ostane mrtva črka, ako niso za za njo zavedni državljani, odločni, da jo branijo in izvršujejo.

Glavni odbor Dem. stranke bo v najkrajšem času izdal instrukcije za definitivno organizacijo stranke po novem statutu. Že sedaj pa sporoča svojim prijateljem, da za pripravo in izgradnjo te organizacije napravijo takoj potrebne korake. Po uspehu, ki ga je Demokratska stranka dosegla z ustavo, ima vsak član razloga, da se loti novega dela

s pojačeno energijo in večjim navdušenjem. Naj bo vsak član in pristaš daljni sejač demokratske misli.

V Beogradu, 9. julija 1921.

GLAVNI ODBOR

Jugoslovanske demokratske stranke.

Socialno delo naše vlade.

V 82. številki „Uradnega lista“ 16. julija sta izšli dve naredbi naše pokrajinske vlade, ki se tičeta najširših slojev našega prebivalstva. Sta to Uredba o inspekciji dela in Naredba, s katero se ureja službeno razmerje hišnih ali gospodinjskih poslov v Sloveniji.

Živimo v času demokratizacije in socializacije, ko hoče vsak priti do svojih pravic v človeški družbi. Po mnenju najbolj radikalnih krogov se dosežejo te pravice, kadar bodo vsi ljudje enaki, kadar ne bo razlike v posameznih stanovih. Ali človeška družba je tako urejena in bo tako urejena, da se delo deli. Če pa je delo razdeljeno, morajo biti tudi ljudje razdeljeni po tem delu. Morajo biti stanovi, ki v svoji skupnosti tvorijo celoto. Celoti, to je človeški družbi, pa se bo dobro godilo, ako se bo vsakemu delu dobro godilo, da bo mogel redno opravljati prisojeno delo. Kakor hitro pa se posameznim delom človeške družbe hudo godi, mora pri tem trpeti tudi celota.

Važen del v človeški družbi je prav delavski stan, ki mora s svojimi rokami pridobivati življenske potrebščine. Pravično je, da tega dela človeške družbe nekteri ne izrabljajo v svoje koristi, nego mu dajo pravice, ki mu gredo. Ker pa tem oziru nastajajo nasprotja med delodajalci in delavci, pride večkrat do hudih razporov, ki škodujejo celoti, človeški družbi. Da omili nasprotja, pazi na pravice obeh strank in spravi tako delo v pravi tok, je naša vlada ustanovila poseben oddelek, ministrstvo za socialno skrbstvo, ki ga sedaj vodi slovenski poslanec dr. Kukovec. To ministrstvo je izdelalo sedaj posebno uredbo, kako naj se nadzira delo. Nastaviti hoče posebne ljudi, ki bodo pazili, ali uživajo delavci svoje pravice, ali se izvršujejo zakonita določila in vobče odredbe za delavsko zaščito. Pri njih se bode mogel pritožiti delavec, ki se čuti prikrajšanega v svojih pravicah. Ti bodo javni posredovalci in sodniki med delavci in delodajalci, ki bodo nepristransko pazili na pravice obojih in posredovali o prepirih.

So pa še drugi delavci, ki niso med seboj tako organizirani, kakor delavci po tovarnah, obrtih in raznih podjetjih. To so naši posli. Njihovo delo se v mnogem razlikuje od dela navadnega delavca. Delo hišnega ali gospodinjskega posla se ne da določiti na neke dnevne ure. Ali tudi ti se ne smejo izrabljati.

V prejšnji Avstriji so posamezne dežele urejevale službeno razmerje hišnih ali gospodinjskih poslov. Ker so sedaj izginile deželne meje, je deželna vlada za Slovenijo izdala naredbu, ki naj velja za vso Slovenijo. Omeniti hočemo najvažnejših določil.

Plače v gotovini se plačujejo mesečno nazaj. Za oddih in razvedrilo imajo posli vsako drugo nedeljo in vsak drug praznik

prost popoldan v skupnem času 5 ur. Mesto v nedeljo je mogoč počitek sporazumno med gospodarjem in poslom tudi ob delavnikih. Poslu gre dnevno nerazdeljen deveturen nočni počitek in sicer praviloma med 21.—6. uro. Po dvoletnem službovanju pri istem gospodarju dobi posel pravico do nerazdeljenega dopusta enega tedna. V bolezni mora skrbeti gospodar 14 dni za zdravniško pomoč. Spori iz službenega razmerja se morajo obravnati pri pristojnem občinskem posredovalnem uradu in če se tam ne pogode, šele pri sodišču.

Nedeljski počitek v trgovinskih obratih.

Pred kratkim smo poročali, da je deželna vlada za Slovenijo odločena, urediti enotno nedeljski počitek v Sloveniji. Na podlagi okvirnega zakona z dne 18. julija 1905 drž. zakona št. 125 o nedeljskem počitku so namreč bivša avstrijska namestništva in deželne vlade izdale za svoj okoliš več naredb. Že iz tega vidika se je rodila potreba, da se v Sloveniji enotno uredi nedeljski počitek. Ali ta stran vprašanja je bolj akademičnega značaja ter je akcijo deželne vlade, odnosno poverjenistva za socialno skrbstvo oživotvorila zahteva trgovskih delojemalskih organizacij, naj se načelno uvede v vseh trgovinskih obratih v Sloveniji, brez ozira na velikost kraja in na njegovo posebno lego popolni nedeljski počitek. Na temelju pismenih izjav prizadetih organizacij o nedeljskem počitku, katere sta podali tudi zveza trgovskih gremijev in zadrug ter trgovska in obrtniška zbornica, je poverjenistvo za socialno skrbstvo sklicalo anketo na dan 8. t. m., ki so se je udeležile delodajalske in delojemalske organizacije. Trgovstvo stoji glede nedeljskega počitka na stališču, da je vsled popolnoma raznolikih krajevnih razmer neprimerno, uvesti splošno popolni nedeljski počitek, ter ima pri tem svojem stališču za seboj vse kmečko prebivalstvo, ki tvori ogromno večino interesentov. Popolni nedeljski počitek smo predlagali samo za mesta Ljubljano, Maribor, Celje in Ptuj, dočim naj bi v drugih krajih odločevali gremiji za svoj okoliš. Naproti odjemalcem, ki so vztrajali pri svojih zahtevah, je vlada osvojila naslednji kompromisni predlog, ki se glasi:

Za avtonomna mesta Ljubljano, Celje, Maribor in Ptuj velja popolni nedeljski počitek. V vseh drugih krajih smejo biti trgovine odprte samo prvo in tretjo nedeljo v mesecu dopoldne 4 ure, vse druge ure bodo trgovine zaprte. Trgovski nastavljenici dobe kot odškodnino proste vse praznike v letu, ob praznikih bodo trgovine zaprte.

Na ta vladni kompromisni predlog so trgovski nastavljenici pristali. Pri tem pa je vlada brezdvomno šla predaleč, ker zakon govori samo o nedeljskem počitku, ter molči o praznikih, ter je izključeno, določila o nedeljskem počitku uporabljati tudi na delo ob praznikih. Tako interpretacija nedeljskega počitka nasprotuje zakonu in jo moramo že s formalnega pravnega stališča odklanjati. Mnenja smo, da bo na ta način, tudi ako

izvzamemo po našem mnenju nepraktično določitev štiriurnega dela na prvo in tretjo nedeljo v mesecu, prišlo do precejšnjih konfliktov med deželo in večjimi mesti. Tudi mislimo, da kmetiskemu prebivalstvu s tako ureditvijo nedeljskega počitka ne bo ustrezno, ker ne bo imelo pravega pregleda, kdaj so trgovine odprte, oziroma zaprte.

Iz teh razlogov moramo vztrajati pri svojem prvotnem predlogu in moramo zahtevati od vlade da ne izda tozadevne naredbe v obliki gornjega kompromisa. O nadaljnjem poteku tega vprašanja bomo še poročali.

Skrbimo za boljši kmečki naraščaj!

V Sloveniji so tri državne kmetijske šole, ki nam naj odgajajo dober kmečki naraščaj: vinarska in sadjarska šola v Mariboru, kmetijski šoli v Št. Juriju ob Južni železnici in na Grmu pri Novem mestu.

Vsakdo, ki prevzema kmetijo, bi moral imeti primerno strokovno izobrazbo, ki mu jo nudi kmetijska šola. Tudi čevljar ne more biti brez strokovno izobrazbo! Napredni kmetovalec pošilja tedaj svojega najsposobnejšega, najnadarnejšega sina v strokovno šolo, da bo nekoč njega vredni naslednik. Naj se ne boji stroškov! Pred vojno je prodal par volov, da je dal sina eno leto šolati, sedaj zadostuje en vol za dve leti na kmetijski šoli, ki je razmeroma še najbolj cena, a za naš kmetiški stalež najbolj potrebna. Uprav sedaj je čas odločitve in prevdarne izbire najsposobnejših mladeničev za kmetijske šole. V resnici revni in potrebni dobo državne ali druge štipendije, drugi teh par malovrednih tisočakov za pol vola sami prispevajo; to ni žrtev, ampak najbolje naloženi denar, kar si misliti moremo. Županstva naj ne dajejo ubožnih spričeval takim, ki res niso ubožni. Žalostno je dejstvo, da se je podpisaneu prijavil slučaj, da je dobil ubožno spričevalo mladenič, kojega oče poseduje par sto oralov nezadolženega dobrega zemljišča, več hiš, gostilniško, mesarsko in mlinarsko obrt, žago itd. To je kazniv zločin, ker se tako res potrebni lahko silno oškodujejo. Okrajni zastopi, denarni zavodi in druge korporacije naj dovoljujejo redne in večje štipendije za gojence kmetijskih šol, nego deslej. Doslej prednjačita na štajerskem ozemlju okrajna zastopa v Brežicah in Mariboru, ki podpirata kmetijsko šolanje z lepimi zneski. Posnemajte jih! Tako se naše kmetijstvo in splošno gospodarstvo najbolj pospešuje. Prijatelji kmetijstva in kmečkega ljudstva naj store svojo dolžnost! Skrbimo vsi za boljši kmečki naraščaj, kar je posebne važnosti v naši obmejni, od hudih sovragov obkoljeni slovenski pokrajini. To je hkrati dolžnost vsakega dobrega državljana.

Andrej Žmavc, rav. drž. vin. in sadj. šole v Mariboru.

Gospodarstvo.

Še nekaj opomb radi trtne plesnobe.

Mojemu, v 28. št. „Ptujkega lista“ priobčenemu članku v tej zadevi imam na podlagi opazovanj tekom zadnjih dni dodati še sledeče:

V splošnem se ne priporoča prikrajšavati vršiče v vinogradih preje, kakor da prične mladje spodaj zoreti, ker je očje v tem slučaju bolj čvrsto in odporljivo proti zimski pozebi. Tudi nudijo čez kolje priklanjajoči se vršiči nekoliko obrane proti eventualni toči.

Vzlic navedenemu pa priporočam letos vršiče čimprej prikrajšati, posebno v vinogradih, ki imajo bujno rast in zgledajo kakor goščava. To pa zagatavoljo, da se vinograd bolj prezrača, da ga veter lažje preprihava in odpihava v njem tvorečo se vlažno soparčino, ki sicer neizmerno pospešuje razvoj trtne plesnobe, posebno še v takimenovanih gnjačah.

Iz istega razloga se priporoča tudi plevel pridno izpodkšati in če le mogoče vinograde

plitvo prekapati, da se površje hitro presuši in onemogoči tvarjanje, oz. vlažne soparčine.

Radi ranega prikrajšanja vršičev bodo sicer postranski poganjki posebno na vrhu hitro rastli; te je pa pozneje potrgati, predno se jih loti peronospora in so posušeni prav dobra klaja. Tudi vršičevje se lahko v to svrhu posuši in porabi, čeravno je poškopljeno. V malih porcijah polagano ne škoduje in bo posebno pri letošjem slabem pridelku krme dober pripomoček pri prehrani živine. Vršiče in plevel je torej čimprej spraviti iz vinogradov, da se tudi na ta način omeji razvoj trtne plesnobe. Vin. inštruktor Zupanc.

Župni zlet Središče.

Mariborska Sokolska župa priredi svoj vsakoletni zlet dne 14. avgusta v Središče. Zleta se udeleže vsa društva od Koroške do Medjimurja in prvič nastopajo na skupnem zletu v župi včlanjena društva varaždinske županije. Tudi naše vojaštvo iz Maribora, Ptuj, Čakovca in Varaždina bo v velikem številu na zletu sodelovalo. Središki Sokol praznuje isti dan 10 letnica svojega obstoja.

Dopisi.

Odlikovanje našega rojaka. Za izredne zasluge, ki si jih je pridobil za donešenje ustave, je bil odlikovan z redom Sv. Save III. načelnik v ministrstvu za ustavotvorno skupščino in izenačenje zakonov, g. dr. Štefan Sagadin, ki je tudi služboval v Ptuj nekaj let pri sodniji, brat tajnika našega okrajnega zastopa.

Petrov dan v Ptuj dne 12. julija t. l. je bil tudi invalidski dan in je tudi donesel za organizacijo vojnih invalidov, vdov in sirot čistih 5410 kron. Vsled tega izreka že omenjena organizacija najiskrenejšo hvalo komandantu mesta Ptuj g. majorju Djeloševiću kakor tudi vsem drugim oficirjem in vsem tistim, ki so se edino le za dobrobit vojnih invalidov pred tistim dnem in tisti dan trudili.

Koncert ljubljanskega učiteljskega pevskega zbora, ki se je vršil v Ptuj dne 13. julija t. m., je uspel nad naše pričakovanje. Smoter, ki si ga je zamislil pevski zbor s svojo turnejo, da ponese ubrano slovensko pesem na severno mejo naše domovine, je bil popolnoma dosežen. S svojim bogatim vzporedom novejših slovenskih skladb nam je nudil zbor užitek, kakor ga morejo nuditi le pevci, ki se zavedajo svoje poslanice. Zastopani so bili na koncertu s svojimi skladbami E. Adamič, celo s petimi popolnoma novimi zbori, Risto Savin, J. Pavčič, od starejših F. Juvanec in A. Nedved. Solistinja Jelica Vuk-Sadarjeva je nastopila v Adamičevih in Lajevčevih pesmicah; njen prijetni, izšolani in obsežni mezzosopran se je ob diskretnem klavirskem spremljevanju Irme Cepudrove razvil celo v znano neakustični dvorani Društvenega doma. Glasovom v zboru, posebno moškim, se je sicer že poznala dolga pot turneje preko Gornje Radgone, Murske Sobote in Ljutomera, vendar pa smo še vedno imeli priliko diviti se čistim in jasnim sopranom in altom. Od prednašanih pesmi sta zlasti ugajali Adamičeva šaljivka „Ne maram tebe“ in njegovo belokranjsko kolo „Zbiraj se, zbiraj, lepi zbor!“ Celotni nastop nam je pokazal v pevovodju F. Juvancu mojstra v izbiranju pevskega materiala, učitelja, ki izbrusi v zboru pesmi do največje preciznosti, in vodjo, ki mu njegov zbor re-

agira v vsakem hipu. Obiskan je bil koncert prav dobro; Ptuj je zopet pokazal svoj smisel za lepo umetnost. Koncert nam je zapustil lep spomin; drago nam je, ako so odnesli, tak spomin iz Ptuja tudi Ljubljancani.

Koncert „Glasbene Matice“ iz Maribora v Ptuj. V soboto dne 23. julija 1921 priredi sloviti moški zbor mariborske „Glasbene Matice“ v ptujskem gledališču koncert. Prvič bo tudi našemu občinstvu dana možnost občudovati naš najboljši zbor, uživati umetniško prednašanje naših najlepših pesmi. Iz več kot štirideset pevcev obstoječi zbor razpolaga z večjim številom prvovrstnih tenorjev in s posebno finimi nizkimi basovi. Zbor vodi naš priljubljeni komponist sodni svetnik Oskar Dev, kateremu se ima zbor zahvaliti, da je ob vsakem nastopu dosegel tako krasne uspehe in splošno priznanje. Izbrani program (19 pesmi) jamči zato, da se nam bo nudil izvanredni užitek. Naša dolžnost pa je, da se „Glasbeni Matici“ za ljubeznjivi poset izkažemo hvaležne s tem, da se v čim največjem številu udeležimo koncerta.

Vspored koncerta „Glasbene Matice“ iz Maribora, ki se vrši v soboto, dne 23. julija 1921 točno ob 20. uri v ptujskem mestnem gledališču je sledeči: 1. a) E. Adamič, Čuj nas zemlja! b) A. Foerster: Povejte ve planine! c) D. Jenko: Što čutiš Srbije tužni? 2. Narodne: a) Sem šel čez gmajnico (koroška). b) O, jesenske duge noči (hrvaška). c) Zar je morala doč (srbska). d) Eno si zapojmo (dolenjska)! 3. a) dr. B. Ipavice, Prošnja. b) E. Adamič, Polonica. c) O. Devi, Tihi veter od morja. d) E. Adamič, Fantovska. 4. Narodne: a) Barčica (goriška). b) Vanč zelenka jaše (štajerska A. Adamič). c) Viju vetri, viju vali (srbska). d) Je vpihnila luč (kraška). 5. a) V. Novak, Gorski kraj. b) F. Volarič, Zvečer. c) D. Jenko, Vabilo. d) F. S. Vilhar, Na vrelo Bosne.

Sokolski okrožni zlet v Ormožu. Dne 17. julija 1921 so poletela sokolska društva ptujkega okrožja na zlet v Ormož. Zleta se je udeležil tudi Varaždinski in Ljutomerski Sokol, prvi v prav velikem številu. Po sprejemu na kolodvoru se je vršil pohod po slavnostno ozaljšanem mestecu. Pred mestno hišo je pozdravil društva prvi slovenski župan in starosta ormoškega Sokola, br. dr. Strelec. Za tem so bile vaje za popoldanski nastop. Pred nastopom je bila seja, v kateri se je izvolil za okrožnega načelnika br. Peček A. iz Ptuja, za načelnico sestra dr. Tavčarjeva. Pri nastopu se je najbolj izkazal trgovsko-obrtni naraščaj; drugi nastopi in telovadba niso bili na vrhuncu. Prav čeden je bil rajalni nastop, živ, pester in slikovit. Godba, menda domača, ni bila prvovrstna; tudi tu je bil vzrok, da proste vaje niso bile, kakor bi bile morale biti. Po telovadbi je bila dokaj živahna prosta zabava.

Kratil? Že od 15. junija t. l. naprej je agitirala organizacija vojnih invalidov v Ptuj, da pride v Ptuj igralec čarovnjak, Josip Kratil, pravi žongler in ekvilebrist brez nog. Žalibog da ni mogel tako priti, kakor je hotel, ampak nekaj dni pozneje; med tem časom pa je nastopil tukaj drug neimenovani čarovnjak, ki pa je s svojo nevednostjo vse prihodnje čarovnjake v slabo luč spravil; razen tega pa je moral še ptujski kino ravno tisti dan „Princ Henry-ja“ pokazati, in tako je bila Kratilova naloga v Ptuj dobesedno uničena. Vsled tega izreka Kratil najiskrenejšo hvalo le udeležencem svojih predstav.

Zdravniški honorar. Krožek zdravnikov je sklenil na seji dne 11. julija 1921, da se razobesijo na vseh zdravniških čakalnicah najnižji honorarni tarifi, na katere naj se blagovoli p. n. občinstvo ozirati brez prejšnjega opozorila zdravnika. Tarifni postavki so postavljeni za mesto in politični okraj Ptuj z ozirom na to, da se občinstvo orijentira in se zdravnikom prihrani prerekanje o honorarnih zahtevah. Honorarni postavki so veljavni od 15. julija t. l. naprej.

Živinski sejem pri Sv. Urbanu v Sl. gor. se vrši na Jakobovo, dne 25. julija t. l. Na sejem se bo prignalo veliko število raznovrstne lepe živine. Kupci pridite!